

Latina pro historiky umění 4. lekce

1./ Test 1

2./ Trojvýchodná adjektiva 1. a 2. deklinace

3./ Základy transkripce latinských textů - opakování

Latina pro historiky umění – Test 1

Přeložte z latiny do češtiny a určete mluvnické kategorie (pád, číslo a rod – všechny možnosti):

1/ **rōsam**

ruži

ak. sg. f.

2/ **campanārum**

zvonů

gen. pl. f.

3/ **episcopōs**

biskupy

ak. pl. m.

4/ **portīs**

bránám, bránách

dat. nebo abl. pl. f.

5/ **sacella**

kaple, (vidím) kaple, kaple!

nom., ak., vok. pl. n.

Latina pro historiky umění – Test 1

Přeložte z češtiny do latiny:

1/ **architektům** (dat. pl. m.)

architectīs

2/ (bez) **sloupu** (gen. sg. f.)

columnae

3/ (s) **malbami** (abl. pl. f.)

picturīs

4/ (o) **kapli** (abl. sg. n.)

sacellō

5/ (vidím) **duše** (ak. pl. f.)

animās

Domácí příprava - řešení

Cvičení 2

- Podle zásad transkripce latinských nápisů přepište následující text.
- Vypište všechna substantiva 1. a 2. deklinace a naučte se je skloňovat podle příslušných vzorů.
- S pomocí slovníku se pokuste o český překlad.

a) IOSEPHUS II:[sc. secundus] AUG:(USTUS)/
MUSARUM FAUTOR/ BIBLIOTHECAM HANC
ACADEMICAM/ COPIA LIBRORUM AUCTIONEM/
PUBLICIS COMMODIS PATERE IUSSIT/
MDCCLXXXV.

b) Iosephus, ī, m. *Josef* (2. deklinace, vzor architectus);
Augustus, ī, m. původně čestné příjmení Octaviána,
přeneseně *císař* (2. deklinace, vzor architectus); Musa, ae,
f. *Múza* (1. deklinace, vzor stātua); bibliotheca, ae, f.
knihovna (1. deklinace, vzor stātua), cōpia, ae, f. *bojnost*,
množství (1. deklinace, vzor stātua); liber, brī, m. *knih*a (2.
deklinace, vzor magister); commodum, ī, n. *prospěch*,
užitek (2. deklinace, vzor sacellum)

c) Pro překlad skládáme: Hanc academicam
bibliothecam copia librorum auctam iussit publicis
commodis patere fautor Musarum Augustus
Iosephus II. MDCCLXXXV – *Tuto univerzitní
knihovnu, opatřenou mnoha knihami, nechal k veřejnému
prospěchu otevřít příznivec věd a umění císař Josef II. roku
1785.*

Adjektiva 1. a 2. deklinace

Koncovky substantiv skloňovaných podle vzorů **2. deklinace** (architectus, magister, puer, sacellum)

připojujeme i k **mužskému a střednímu rodu, koncovky** vzoru substantiv **1. deklinace** (stātua)

připojujeme k **ženskému rodu trojvýchodných adjektiv** zakončených v nom. sg. m. **-us** a **-er**, (gen. ī) v

nom. sg. f. **-a** (gen. ae), v nom. sg. n. **-um** (gen. ī)

bonus, -a, -um *dobrý, -á, -é*

miser, -era, -erum *ubohý, -á, -é*

sg.

nom.	bon- us	bon- a	bon- um	miser	miser- a	miser- um
gen.	bon- ī	bon- ae	bon- ī	miser- ī	miser- ae	miser- ī
dat.	bon- ō	bon- ae	bon- ō	miser- ō	miser- ae	miser- ō
ak.	bon- um	bon- am	bon- um	miser- um	miser- am	miser- um
vok.	bon- e !	bon- a !	bon- um !	miser !	miser- a !	miser- um !
abl.	bon- ō	bon- ā	bon- ō	miser- ō	miser- ā	miser- ō

pl.

nom.	bon- ī	bon- ae	bon- a	miser- ī	miser- ae	miser- a
gen.	bon- ōrum	bon- ārum	bon- ōrum	miser- ōrum	miser- ārum	miser- ōrum
dat.	bon- īs	bon- īs	bon- īs	miser- īs	miser- īs	miser- īs
ak.	bon- ōs	bon- ās	bon- a	miser- ōs	miser- ās	miser- a
vok.	bon- ī !	bon- ae !	bon- a !	miser- ī !	miser- ae !	miser- a !
abl.	bon- īs	bon- īs	bon- īs	miser- īs	miser- īs	miser- īs

Slovní zásoba k adjektivům podle 1. a 2. deklinace

adjektiva na -us, -a, -um

clārus, a, um *slavný, jasný*
reverendus, a, um *důstojný*
doctus, a, um *učený*
magnus, a, um *velký*
longus, a, um *dlouhý*
altus, a, um *vysoký*
optimus, a, um *nejlepší* (superlativ k bonus, a, um *dobrý*)
lātus, a, um *široký, rozlehlý*
sānctus, a, um *svatý*
angustus, a, um *úzký, stísněný*
excelsus, a, um *vysoký, vznešený*
parvus, a, um *malý, obyčejný*
fāmōsus, a, um *proslulý*
opulentus, a, um *bohatý, mocný*
strēnuus, a, um *horlivý*
splendidus, a, um *lesklý, skvělý, zářící*
proprius, a, um *vlastní, zvláštní*

adjektiva na er, era, erum

pulcher, chra, chrum *krásný, slibný*
asper, era, erum *něžný, jemný*
tener, era, erum *útlý, křehký*
līber, era, rum *svobodný, upřímný*
dexter, t(e)ra, t(e)rum *pravý*
sinister, tra, trum *levý*
ruber, bra, brum *červený*
lūcifer, fera, ferum *přinášející světlo*

Pozn. Gloria in excelsis Deo – *sláva Bohu na výsostech*; manū propriā - *vlastnoručně*

Substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace-cvičení

Vyskloňujte slovní spojení:

1. *ecclēsia longa – dlouhý kostel*
2. *episcopus reverendus – důstojný biskup*
3. *speculum parvum – malé zrcadlo*
4. *anima tenera – křehká duše*
5. *magister optimus – nejlepší učitel*
6. *castrum altum – vysoký hrad*
7. *lapicida doctus – učený kameník*
8. *aurifāber famōsus – proslulý zlatník*
9. *puer bonus – dobrý chlapec*
10. *pictūra pulchra – krásná malba*
11. *poeta clārus – slavný malíř*
12. *sacellum angustum – úzká kaple*
13. *corōna splendida – skvostná koruna*

Základy transkripce latinských textů – opakování

Pokuste se o transkripci nápisu základního kamene přestavby kláštera Hradisko u Olomouce:

Tesaný nápis připomínající zahájení novostavby kláštera 26. června 1686 za 51. opata Norberta Želeckého z Počenic: ANNO MDCLXXXVI./ DIE XXVI IVNY/ LAPIS FVNDAMENTALIS/ PRO NOVITER AEDIFICANDO/ MONASTERIO GRADICENSI/ POSITVS EST/ SVB REGIMINE/ R(EVERENDISSI)MI PERILL(VSTR)IS ET AMPL(ISSI)MI D(OMI)NI D(OMI)NI/ NORBERTI ZIELETZKY/ DE POTZENITZ: LI: ABBATIS/ GRADIC:(ENSIS) ORD:(INIS) PRAEM.(ONSTRATENSIS)

Pozn. Podtržením vyznačujeme **ligaturu** –spojení písmen, sloužící primárně k úspoře místa.

Domácí příprava

Cvičení 4

Trophaeum Geminum, slavobrána, postavená olomouckými jezuiti v roce 1699 k oslavě podepsání Karlovičského míru a uzavření sňatku mezi Josefem I. a Amálií Brunšvicko-Lüneburskou.

Z popisu části slavobrány:

- Vypište všechna substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace (ve slovníkovém tvaru).
- Uřčete mluvnické kategorie a přiřaďte je k příslušným deklinačním vzorům.
- S pomocí slovníku a připojeného vyobrazení části slavobrány se pokuste o porozumění (překlad) textu.

In medio apertura erat, instar portae triumphalis; in cuius superliminari praefixa pendebant gemina scuta, totius Fabricae scopum explicantia. Alteri enim eorum inscriptum erat: *Augustae paci*; alteri: *Augusto Connubio*. Ad portae huius postes prominebat geminae columnae: quarum alteri ex parte Paci, frondibus atque fructibus olivarum intextae insistebat geniolus arcum atque sagittas diffringens. Inscriptio: *Non plus Armorum*. Alteri ex parte Connubii frondibus atque floribus rosarum incinctae, alter geniolus, arcum atque sagittam intendens. Inscriptio: *Ultra Amorum*.

Překladové cvičení 1

Constantinus de Tischendorf, *Evangelia Apocrypha*, Pseudo-Matthaei evangelium, editio altera, Lipsiae 1876, s. 95.

Dostupné na: https://books.google.cz/books?id=HxUh0Vpd_3QC&printsec=frontcover&dq=evangelia+apocrypha&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjH_LGQ7uTdAhUDCywKHcymCHAQ6AEILzAB#v=onepage&q=maria&f=false

Český překlad viz Jan A. Dus – Petr Pokorný, *Neznámá evangelia. Novozákonní apokryfy*, Praha 2001, s. 305.

CAPUT XXVII.

Et factum est quod post haec videntibus cunctis cepit lutum de lacis quos fecerat Iesus et ex eo fecit duodecim passeris. Erat autem sabbatum quando fecit hoc Iesus, et infantes plurimi erant cum eo. Cum ergo vidisset quidam de Iudaeis eum hoc facientem, dixit ad Ioseph: Ioseph, nonne vides infantem Iesum in sabbato operari quod ei facere non licet? Fecit enim de luto duodecim passeris. Hoc audito Ioseph arguit eum dicens: Quare in sabbato talia facis quae nobis non licet facere? Iesus autem audiens Ioseph et percutiens manum ad manum dixit passeribus suis: Volate. Et ad vocem imperii sui coeperunt volare. Et astantibus omnibus illic et videntibus et audientibus dixit avibus: Ite et volate per orbem et per omnem mundum et vivite. Videntes vero qui aderant talia signa, repleti sunt stupore magno. Alii lau-